

Zaaknr. : 16ZK15118/18.B0203

Kenmerk : 18IT041221

Barcode :

Actualisatie participatieaanpak

Doel van de notitie: Vaststellen door het algemeen bestuur van de geactualiseerde participatieaanpak #vanzelfsprekendsamen.

Samenvatting: Met de ondertekening van het bestuursakkoord 2015-2019 'Onze Koers' (25 mei 2015) en het vaststellen van het Waterbeheerplan 2016-2021 ('Grenzeloos Verbindend') heeft het algemeen bestuur onder andere de hoofdlijnen van de participatieambitie vastgelegd. Als een nadere uitwerking hiervan heeft het dagelijks bestuur op 2 februari 2016 de participatieaanpak à la Brabantse Delta vastgesteld. In 2016 en 2017 zijn praktijkvoorbeelden en opgedane ervaringen met deze aanpak gedeeld met het algemeen bestuur. Het dagelijks bestuur heeft 27 november 2017 met het algemeen bestuur afgesproken de opgedane leerpunten en aanbevelingen van de evaluatie van het participatieproces 'dijkversterking Geertruidenberg en Amertak' in 2018 te verwerken in een actualisatie van de participatieaanpak.

Advies: Het algemeen bestuur stemt in met de geactualiseerde participatieaanpak #vanzelfsprekendsamen.

Bespreking in:	Vergaderdatum:
☒ Directieteam	21 augustus 2018
☐ Overlegvergadering	
☒ Dagelijks Bestuur	04 september 2018
☐ Georganiseerd Overleg	
☒ Besluitvormend AB	26 september 2018
☒ Bijlage(n) bij het besluit Participatieaanpak #vanzelfsprekendsamen Leerpunten en aanbevelingen GovernEUR	18IT041348 18IT042352
-- Achtergronddocument(en)	

Aanleiding/context

Op 2 februari 2016 heeft het dagelijks bestuur de participatieaanpak à la Brabantse Delta vastgesteld. Deze aanpak geeft invulling aan de participatieambities van het algemeen bestuur zoals verwoord in het Bestuursakkoord 2015-2019 'Onze Koers' en het Waterbeheerplan 2016-2021 ('Grenzeloos Verbindend'). Het dagelijks bestuur heeft voor participatie bewust gekozen voor een lerende en evaluerende aanpak, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen waterschapsparticipatie (het waterschap neemt deel aan initiatieven van inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties) en inwonerparticipatie (het waterschap betreft inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties bij zijn projecten en activiteiten). In de gekozen aanpak is participatie geen doel op zich, maar een werkwijze waarbij het waterschap, in dialoog met de omgeving, maatschappelijke meerwaarde wil realiseren bij de uitvoering van waterschapstaken. Al doende leren we van zowel succesnummers als minder geslaagde participatieve processen. Daarbij is er geen blauwdruk te geven voor een succesvol participatief proces. Elke situatie vraagt om maatwerk. De lerende aanpak sluit goed aan bij de geest van de Omgevingswet, die inspeelt op de behoeftes van de netwerk-samenleving aan flexibelere wet- en regelgeving en aan meer ruimte voor zelforganisatie.

Op de themabijeenkomst van 9 maart 2016 is de participatieaanpak gepresenteerd en besproken met het algemeen bestuur. In november 2016 heeft het dagelijks bestuur met de directie en een aantal medewerkers een tussenevaluatie uitgevoerd. In de themabijeenkomst van 11 oktober 2017 heeft het algemeen bestuur aan de hand van twee praktijkvoorbeelden een verdiepend gesprek gevoerd over de participatieaanpak. Daarbij zijn de voortgang van de aanpak en praktijkervaringen met het algemeen bestuur gedeeld. Op 29 november 2017 heeft het algemeen bestuur de bevindingen van de door GovernEUR uitgevoerde evaluatie van het participatieproces in het dijkversterkingsproject Geertruidenberg Amertak¹ besproken. Het dagelijks bestuur heeft daarbij met het algemeen bestuur afgesproken in 2018 een actualisatie van de participatieaanpak uit te voeren.

Deze adviesnota geeft de leerpunten weer op basis van opgedane praktijkervaringen en interne en externe evaluaties en presenteert de geactualiseerde participatieaanpak.

Beoogd effect

Doel van de actualisatie van de participatieaanpak is bestuurders en medewerkers nog betere handvatten te geven in de afweging voor een vorm van waterschaps- of inwonerparticipatie. Daarnaast dient de actualisatie als een stimulans voor de door het waterschap gewenste ontwikkeling naar een participatieve, uitnodigende overheid. In de actualisatie van de participatieaanpak (bijlage 18IT041348) zijn de opgedane praktijkervaringen en leerpunten en aanbevelingen uit interne en externe evaluaties verwerkt. De geactualiseerde aanpak geeft zowel de eigen organisatie als inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties een eenduidige, heldere werkwijze voor participatieve processen en projecten. Met de nieuwe participatieaanpak geven we ook een nadere invulling van het speerpunt participatie uit de door het algemeen bestuur in maart 2018 vastgestelde communicatievisie 2018-2023 *#samenbewust*.

Conclusie lerende aanpak

Belangrijke conclusie is dat het waterschap de participatieaanpak steeds vanzelfsprekender in de praktijk hanteert. De bestuurlijke portefeuillehouders, directieteamleden, gebiedsadviseurs, omgevingsmanagers, projectmanagers en diverse projectteammedewerkers maken samen explicieter afwegingen over het gewenste participatieniveau, een passende procesaanpak en de te hanteren methoden. De participatieladder (zie Figuur 1) is een belangrijk hulpmiddel gebleken bij het 'voordenken': het aan de voorkant van een proces doordenken van een participatieaanpak gericht op uitvoering van waterkerntaken in samenwerking met anderen. Een participatief proces is altijd maatwerk.

Het is belangrijk om het onderscheid tussen waterschapsparticipatie en inwonerparticipatie te blijven maken en te verhelderen omdat de initiatiefnemers en de benadering verschillend zijn. Bij waterschapsparticipatie faciliteert en versterkt het waterschap watergerelateerde initiatieven van anderen zo optimaal mogelijk binnen de speelruimte die de uitvoering van de wettelijke kerntaken en de Omgevingswet biedt. Een particulier initiatief start op de hoogste trede (zelforganisatie). In beginsel wil het waterschap het (mede) mogelijk maken dat een watergerelateerd initiatief zo hoog mogelijk op de participatieladder blijft en niet verder afdaalt dan wettelijk gezien noodzakelijk is. Denk bijvoorbeeld aan een energiecoöperatie die op het terrein van het waterschap zonenergie opwekt. De beslissingsbevoegdheid ligt in eerste instantie bij de initiatiefnemer. Bij inwonerparticipatie vertrekt het waterschap onderaan de ladder (informer) en kijkt dan hoe hoog de ladder beklommen kan worden. Als grondhouding zet het waterschap in op een verantwoord (in relatie tot uitvoering van de kerntaken), maximaal niveau van betrokkenheid van inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties. De beslissingsbevoegdheid ligt in eerste instantie bij het waterschap. Denk bijvoorbeeld aan dijkinspiratieteams die het waterschap adviseren bij verbetering van de regionale keringen.

¹ Corniel van Leeuwen en Arwin van Buuren (3/11/2017), *Uitkomsten evaluatie participatieproces Geertruidenberg en Amertak*, in opdracht van waterschap Brabantse Delta uitgevoerd door GovernEUR (17IN027702). De leerpunten en aanbevelingen van deze evaluatie staan in bijlage 18IT042352.

Een zo hoog mogelijke trede op de participatieladder is geen doel op zich. De maatschappelijke opgave is steeds leidend. De gewenste trede op de participatieladder kan ook gaandeweg een proces veranderen. Zo kan een eigen initiatief van een groep inwoners of ondernemers (zelforganisatie) evolueren naar een samenwerkingsverband waarin het waterschap werkt aan de realisatie van waterdoelen als onderdeel van een breder gebiedsproces (voorbeeld herinrichting Markdal).

Figuur 1: participatieladder Brabantse Delta

Een generieke les is dat het waterschap meer energie kan steken in het intern en met anderen delen en uitdragen van kennis, praktijkervaringen, inzichten en lessen uit evaluaties. Want er gebeurt al heel veel binnen het waterschap. Door als medewerkers, directie- en bestuursleden periodiek met elkaar en met gebiedspartners praktijkvoorbeelden te bespreken en te evalueren zorg je voor versterking van het lerend vermogen van de organisatie. Dit zorgt ook voor inspiratie bij het 'voordenken' van nieuwe gebiedsprocessen, initiatieven en projecten. Een andere les is dat het meer inleven in de ander en het durven loslaten of (gedeeltelijk) overlaten aan anderen succesfactoren zijn voor een geslaagd participatietraject. Voorkom in elk geval het (on)bewust overnemen van initiatieven van anderen vanuit een houding dat je het zelf beter weet of kan of vanuit de vrees de controle te verliezen.

Ervaringen en leerpunten waterschapsparticipatie

1. Neem elke initiatiefnemer die bij het waterschap aanklopt serieus en ga open het gesprek aan. Spreek met de initiatiefnemer een realistische termijn af waarbinnen het waterschap helderheid kan bieden over de mate van betrokkenheid. Niet ingaan op een verzoek geeft ook helderheid zolang dit maar goed kan worden uitgelegd. Als het waterschap betrokken blijft, worden er duidelijke afspraken gemaakt over inzet en (rand)voorwaarden, rollen en verantwoordelijkheden. Onze inzet kan bestaan uit materiële ondersteuning, inzet van expertise en/of financiële ondersteuning.
2. Door deelname aan het Buurtnatuur- en Buurtwaterfonds Noord-Brabant en de regeling Schoolpleinen van de Toekomst stimuleert het waterschap, net als de andere Brabantse waterschappen, water-gerelateerde initiatieven van inwoners en ondernemers. Dergelijke initiatieven zijn zowel belangrijk voor het versterken van de samenwerking/participatie als voor het vergroten van het waterbewustzijn.
3. Bij nieuwe initiatieven van individuele of groepen inwoners of ondernemers worstelen waterschaps-medewerkers vooral met het gebrek aan tijd en ruimte bij zichzelf en collega's om hierop snel te kunnen inspelen. De organisatie is nog lerende om als een initiatief zich aandient snel met een aantal medewerkers vanuit verschillende afdelingen en expertises dit initiatief te bespreken (kansen, risico's,

maatschappelijke meerwaarde, aanpak) en hierover een besluit te nemen. De afspraak is gemaakt dat de behandelaars van een initiatief bij het waterschap hierbij een coördinerende rol vervullen en zo nodig bij directie en bestuur voorstellen indienen voor de benodigde mensen en middelen. Alle initiatieven worden gemeld bij de gebiedsadviseurs die een overzicht bijhouden.

4. Onderzoeken en evaluaties binnen en buiten het waterschap laten zien dat inwoners en ondernemers vaak in eerste instantie niet uit zijn op financiële bijdragen maar behoefte hebben aan de inzet van de expertise van het waterschap. Hiermee kan het waterschap initiatieven relatief eenvoudig versterken en verbinden aan de wateropgaven. Het kan bijvoorbeeld gaan om het helpen verkrijgen van Brabantbrede subsidies of Europees geld voor verduurzaming van plattelandsontwikkeling.
5. De werkwijzen van particuliere initiatiefnemers sluiten niet altijd eenvoudig aan op de projectmatige, gestructureerde aanpak van het waterschap. Dit vraagt om flexibiliteit in de wijze waarop we gewend zijn te werken en het met initiatiefnemers meedenken over dingen mogelijk maken.

Ervaringen en leerpunten 'inwonerparticipatie'

1. De leerpunten en aanbevelingen van de door GovernEUR uitgevoerde evaluatie van het participatieproces dijkversterking Geertruidenberg-Amertak (bijlage 18IT042352) zijn als volgt vertaald in de actualisatie van de participatie-aanpak:
 - Het voldoen aan harde waterveiligheidsnormen is een primaire verantwoordelijkheid van het waterschap. Hieraan kunnen geen concessies worden gedaan. De maatschappelijke en economische gevolgen van een eventuele overstroming zijn immers te groot. Het formuleren van een voorkeursalternatief voor het voldoen aan waterveiligheidsvereisten leent zich daarmee niet voor een participatief proces. Samen met gemeenten en provincie moet het waterschap zorgen voor een heldere set aan (rand)voorwaarden en uitgangspunten voor het voldoen aan de waterveiligheidsopgaven. Deze (rand)voorwaarden en uitgangspunten zijn een belangrijk onderdeel van de gebiedsontwikkelingsagenda's; ze worden door het waterschap ingebracht bij het opstellen van omgevingsvisies, structuurvisies en gebiedsontwikkelingsplannen.
 - In de gebiedsontwikkelingsprocessen worden de participatieaanpak en de processpelregels gezamenlijk overeengekomen. In die processen kunnen inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties vervolgens meedenken/adviseren over de ruimtelijke inpassing en maatschappelijk gebruik en beheer van de vereiste waterveiligheidsinfrastructuur ('meekoppelkansen'). Onderdeel van de procesafspraken zijn de tijd en ruimte voor 'joint fact-finding' en het verkennen/uitwerken van de 'meekoppelkansen'.
 - Een heldere communicatiestrategie en verwachtingenmanagement zijn onontbeerlijk in alle fases van een participatief vormgegeven gebiedsproces of project. De betrokken overheden (waterschap, provincie, gemeenten) moeten zorgdragen voor een adequate bestuurlijke afstemming van besluitvormingsprocedures en heldere afwegingscriteria die voor alle deelnemers eenvoudig uitlegbaar zijn. Waar nodig bouwen we een bestuurlijke time out in.
2. Wees niet te blauw: zorg voor maatwerk en flexibiliteit. Leg als organisatie geen strikte richtlijnen op voor werkprocessen met de illusie dat je het dan onder controle krijgt. Het waterschap heeft hele deskundige mensen in dienst die ervaring hebben met strategisch omgevingsmanagement en integrale gebiedsontwikkeling. Zij hebben de vaardigheid om van buiten naar binnen te denken en handelen en mensen intern te verbinden ('intern beginnen om extern te winnen'). Geef hen voldoende tijd, ruimte en vertrouwen om per project/gebiedsproces te verkennen wat de beste aanpak is en in die ontdekkings-tocht de expertise in te zetten van andere collega's. Daar leren we met zijn allen het meeste van.
3. Breng en houd je omgeving goed in beeld en maak in je participatieaanpak onderscheid naar doelgroepen en waar mogelijk en zinvol leefstijlen. Heb zowel aandacht voor de vaak goed opgeleide en geïnformeerde participatie-elite (zoals belangenorganisaties), vasthoudende individuele tegenstanders en het mobiliseren van zwijgende voorstanders. Beloon participanten ook op passende wijze voor hun actieve betrokkenheid en geef hen een rol bij feestelijke mijlpaalmomenten zodat ze een wervende ambassadeursrol kunnen vervullen. Zorg voor een heldere regie op omgevingsmanagement.

Kern geactualiseerde participatieaanpak

De genoemde ervaringen en leerpunten zijn meegenomen in de actualisatie van de participatieaanpak (bijlage 18IT041348). De geactualiseerde aanpak helpt het waterschap een participatieve, uitnodigende overheid te zijn. Vanuit een vanzelfsprekende 'ja, mits' grondhouding werkt het waterschap vanzelfsprekend samen en verbindt maatschappelijke initiatieven met eigen activiteiten en kernopgaven. Onder participatie verstaat het waterschap een *actieve betrokkenheid van inwoners, ondernemers, overheden, onderwijsinstellingen en andere maatschappelijke organisaties in Vlaanderen en Nederland*. In wisselende samenwerkingsverbanden met het waterschap (netwerksamenleving) bedenken en voeren deze partijen duurzame en innovatieve oplossingen uit voor gezonde en veilige, klimaatbestendige watersystemen, een energieneutrale samenleving en een circulaire economie.

Centraal in de aanpak van het waterschap staat open, duidelijk, flexibel en omgevingsgericht samenwerken, waarbij we vertrouwen geven en sommige zaken durven overlaten aan anderen en hen daarvoor waarderen. Onder participatie verstaat het waterschap zowel het mogelijk maken van initiatieven van anderen (waterschapsparticipatie) als de deelname van anderen aan de activiteiten van het waterschap (inwonerparticipatie). In de netwerksamenleving lopen deze twee vormen steeds meer in elkaar over. In de geactualiseerde aanpak is de participatieladder aangescherpt. De werkwijzen voor waterschapsparticipatie en inwonerparticipatie zijn verder uitgewerkt in een aantal processtappen en gevisualiseerd.

Argumenten

1. Verduidelijking van participatieaanpak

Het in de praktijk toepassen van participatieaanpak à la Brabantse Delta leverde een aantal vragen op. Bijvoorbeeld over gehanteerde begrippen in de participatieladder. Met het verwerken van de praktijkervaringen en leerpunten en aanbevelingen uit evaluaties is nu een heldere, geactualiseerde participatieaanpak voor bestuurders, medewerkers en gebiedspartners opgesteld. Hierin wordt duidelijk waar het waterschap wel en niet op inzet en hoe het waterschap wil opereren. Dat geeft duidelijkheid en houvast.

2. Blijven leren voor gebiedsgericht maatwerk

De participatieaanpak is nooit definitief. Er is namelijk geen blauwdruk te geven voor het organiseren van een succesvol participatief proces. Flexibiliteit, aanpassingsvermogen en gebiedsgericht maatwerk blijven sleutelbegrippen. Er zijn wel vaste onderdelen in het voordeden en doorlopen van een participatief proces. Die processtappen zijn verhelderd. Door gemaakte afwegingen en keuzes consequent te evalueren en daar samen lessen aan te verbinden houden we de participatieaanpak actueel en versterken we het lerend vermogen van de organisatie.

Kanttekeningen en risico's

1. Participatie kost tijd

In alle evaluaties komt het gebrek aan tijd, soms in een combinatie met een 'kan niet reflex', boven water als belangrijke belemmerende factor. Dit speelt vooral bij het inspelen op initiatieven van anderen (waterschapsparticipatie). De medewerker waarbij zo'n initiatief binnenkomt beschikt zelf lang niet altijd over alle kennis en expertise die nodig is om de juiste afwegingen te kunnen maken. Hiervoor is vaak een team medewerkers uit de organisatie nodig dat met hem/haar en de initiatiefnemer kan verkennen of en hoe we het initiatief verder kunnen brengen. Een uitdaging van zo'n team is bijvoorbeeld het laten aansluiten van de waterschapsprogrammering op de planning/doorlooptijd van initiatieven. Het waterschap is nog lerend met deze manier van werken. Onder andere de extra personele inzet voor de waterkwaliteitsimpuls en klimaattransitie (2,4 fte) levert versterking op het vlak van participatief werken op. Het is de taak van deze nieuwe medewerkers om samenwerkingsverbanden voor concrete activiteiten/investeringen te organiseren.

Bij bestuurders en initiatiefnemers kan de beschikbare tijd ook een beperkende factor zijn. In die gevallen is het noodzaak meteen aan het begin heldere afspraken te maken over de inzet van mensen en middelen. Als er extra mensen en middelen gewenst zijn, moet dit ter afweging aan de directie voorgelegd worden. Zo voorkom je dat er verschillende verwachtingspatronen ontstaan bij de beschikbare tijd en middelen.

2. Wennen aan een andere manier van werken

Het besef dat participatief werken om een andere houding en gedrag vraagt is groeiende. Toch is het risico aanwezig dat de betekenis hiervan wordt onderschat. Vooral het omschakelen vraagt in het begin om extra aandacht en investering. Door de waan van de dag kan dit in de verdrukking komen. Daarnaast vragen participatie ideeën vaak meer tijd in de voorbereiding, door het voeren van gesprekken en het onderzoeken van mogelijkheden buiten de gebaande wegen (overwinnen van weerstanden en wegnemen van belemmeringen). Je moet de wil en vooral ook lef hebben om ideeën en initiatieven vanuit de omgeving serieus in overweging te nemen. Het kan betekenen dat je ergens in stapt zonder op voorhand te weten wat het je oplevert. In toenemende mate organiseren we bijeenkomsten voor medewerkers en bestuurlijke portefeuillehouders om met elkaar ervaringen uit te wisselen en lessen te formuleren. Dergelijke sessies inspireren en motiveren om stappen te zetten in persoonlijke ontwikkeling.

3. Procesmatig versus projectmatig werken

Gebiedsontwikkelingsprocessen waarbij particulieren het initiatief nemen kennen een andere dynamiek dan de projectmatige aanpak met IPM-teams. Dit vraagt om denklenigheid en bereidheid om de eigen projectmatige werkprocessen en organisatiestructuren flexibel in te richten en in sommige gevallen open te stellen voor deelname door initiatiefnemers. Dit sluit goed aan bij de geest van de Omgevingswet voor

meer gebiedsgericht maatwerk en nieuwe vormen van samenwerken. Ervaring opdoen met nieuwe samenwerkingsvormen vergt echter tijd en ruimte van de medewerkers en brengt onzekerheden en risico's met zich mee. Het vraagt anderzijds ook aanpassingsvermogen van initiatiefnemers en het respecteren van wettelijke vereisten.

Financiële dekking

Er zijn geen extra financiële consequenties van de geactualiseerde participatieaanpak. Door meer participatief te werken kunnen er wel voorstellen ontstaan voor nieuwe initiatieven en projecten. Als dergelijke voorstellen vragen om meer inzet van mensen en/of financiële middelen, dan zullen deze aan directie en bestuur worden voorgelegd. Het waterschap blijft meedoen aan het buurtwater-buurnatuurfonds en de regeling Schoolpleinen van de Toekomst van de provincie Noord-Brabant. De middelen hiervoor zijn geborgd in de Kadernota 2019-2028.

Uitvoering

In gesprekken met inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties gebruiken we de geactualiseerde participatieaanpak. Hiermee maken we duidelijk waar het waterschap op inzet en wat men wel en niet van het waterschap mag verwachten en wat het waterschap van zijn partners verwacht.

De gebiedsadviseurs en omgevingsmanagers van het waterschap vervullen een centrale signalerende rol voor nieuwe ontwikkelingen en initiatieven in de omgeving. Samen met de bestuurlijke regioportefeuillehouders gaan zij open het gesprek aan met initiatiefnemers en participanten van waterschapsprojecten. Waar nodig en mogelijk organiseren zij teams om een initiatief verder te verkennen en uit te werken of doen zij voorstellen om projectstructuren aan te passen voor deelname van participanten. De participatieaanpak wordt standaard gebruikt als 'stappenplan' om waterschapsparticipatie en inwonerparticipatie vorm te geven. Gemaakte afwegingen en keuzes worden altijd zichtbaar opgenomen in adviesnota's voor directie en bestuur.

Periodiek worden evaluaties uitgevoerd, zowel intern als door en/of met externen. Binnen het waterschap worden reflectie- en inspiratiesessies georganiseerd om opgedane ervaringen met elkaar te delen en er lessen aan te verbinden. Waar nodig worden medewerkers en bestuurders getraind op gewenste competenties en vaardigheden.

Communicatie

Met de geactualiseerde participatieaanpak wordt het van 'buiten naar binnen denken' en het leggen van de daarvoor noodzakelijke interne verbindingen ('intern beginnen om extern te winnen') gestimuleerd als een vanzelfsprekende eerste natuur van medewerkers en bestuurders. Dit sluit aan bij de vastgestelde communicatievisie #samenbewust. De vastgestelde participatieaanpak wordt actief binnen de organisatie uitgedragen door sessies met afdelingen en rayons, een op een gesprekken met medewerkers, besprekingen in projectteams en gebiedsteams en procesevaluaties. De visualisatie van processtappen van waterschapsparticipatie en inwonerparticipatie helpt daarbij. Participatie is van ons allemaal: het kan alleen een succes worden als medewerkers op diverse niveaus de nieuwe manier van werken verinnerlijken en als ambassadeurs uitdragen.

De geactualiseerde participatieaanpak kan het huidige algemeen bestuur helpen om duidelijk te maken waar het waterschap voor staat in het kader van de naderende waterschapsverkiezingen van 20 maart 2019.

Relatie met beleidsvelden

- Winnend Samenwerken in Brabant

Met de Brabantse waterschappen worden periodiek ervaringen uitgewisseld. Ook De Dommel en Aa en Maas doen mee aan het Buurnatuur- en Buurtwaterfonds Noord-Brabant en de regeling Schoolpleinen van de Toekomst. Aa en Maas neemt net als Brabantse Delta deel aan de community of practice 'Ruimte voor Burgerinitiatieven' van de Erasmus Universiteit en STOWA.

- Bijdrage aan doelen voor Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen

Participatief werken is gericht op het vanzelfsprekend op een duurzame en innovatieve wijze samenwerken met inwoners, agrariërs, overheden, bedrijven, onderwijsinstellingen en andere organisaties in Vlaanderen en Nederland. Zo maken we samen met anderen de ambities uit het waterbeheerplan waar voor gezonde, veilige, klimaatbestendige watersystemen, een energieneutrale samenleving en een circulaire economie.